

Nr 32.

Ankom till riksdagens kansli den 5 maj 1928 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående visst tillägg till lagen om försäkring för olycksfall i arbete.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 288, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *Sundström* hemställt, att riksdagen måtte besluta sådant tillägg till lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete, att arbetare, som ådragit sig muskelsträckning i ryggen, bliva tillförsäkrade ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagens grunder och att vederbörande utskott måtte utforma den för berörda lagändring nödiga lagtexten, eller, om detta icke bifölles, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning i ärendet samt förslag till nästa års riksdag.

Beträffande de skäl, motionären anført till stöd för sin hemställan, får utskottet hänvisa till motionen.

Over motionen har utskottet i den ordning, § 46 riksdagsordningen föreskriver, begärt yttrande av försäkringsrådet och riksförsäkringsanstalten. De yttranden, som i anledning härav kommit utskottet tillhanda från nämnda myndigheter, äro såsom bilagor fogade vid detta utlåtande; och hänvisar utskottet till desamma.

Det förslag, som innehålles i motionen, synes avse, att s. k. muskelsträckningar i ryggen skola i försäkringshänseende alltid anses såsom följer av olycksfall i arbete. Ett genomförande av förslaget skulle alltså innebära, att beträffande ifrågavarande skador icke skulle förefinnas den prövningsrätt, som i berörda hänseende eljest tillkommer vederbörande försäkringsinrättning. Ett bifall till motionen skulle därjämte föranleda, att gränserna mellan olycksfallsförsäkringen och sjukförsäkringen på denna punkt bleve utplånade.

Utskottet.

Med anledning av motionen har på utskottets hemställan verkställts en ingående undersökning av det föreliggande spörsmålet. Denna utredning giver vid handen, att vid prövning av ersättningsanspråk beträffande sådana skador, som avses i den föreliggande motionen, försäkringsinrättningarna numera hämta ledning av den medicinska sakkunskapens anvisningar vid bedömandet av frågan, huruvida s. k. muskelsträckningar i ryggen äro att betrakta som olycksfall eller sjukdomsfall.

Utskottet har med hänsyn till här ovan anförda förhållanden icke ansett sig kunna tillstyrka bifall till något av de i motionen framställda yrkandena; och får alltså hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 4 maj 1928.

På andra lagutskottets vägnar:

K. G. WESTMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Westman, von Sydow* och *Martin Svensson*, fröken *Hesselgren* samt herrar *Berglund** och *Stenberg**;

från andra kammaren: herrar *Magnusson* i Kalmar, *Öberg**, *Hagman*, *Hage*, *Johanson* i Hallagården, *Holmström* i Stockholm, *Wallerius* och *Andersson* i Rasjön.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Hage*, som ansett, att utskottet bort hemställa om en mera allsidig och ingående utredning av den fråga, som av motionären framförts. Man borde därvid särskilt sikta till att få mera klarhet i frågan, huruvida den praxis, som nu utbildat sig vid rubricerande av s. k. muskelsträckningar i ryggen och vid dessa skadors inordnande under olycksfallskategorien, icke är allt för restriktiv i sina verkningar mot arbetare, vilka framfört krav på, att deras skador skulle rubriceras på sådant sätt att de skulle falla under olycksfallsersättningslagens bestämmelser.

Utskottet borde ha kunnat som ett motiv för ovannämnda utredningsyrkande hänvisa bland annat till det synnerligen anmärkningsvärda förhållandet, att byråchefen i riksförsäkringsanstalten H. von Schulzenheim i en artikel i Social Tidskrift gjort gällande, att i 30 uppgivna fall, som av försäkringsrådet förklarats icke vara olycksfall, man kunnat konstatera, att »i fråga om vederbörande skadades tillstånd före olycksfallet icke har förekommit något, som kan tala emot åkommans olycksfallskaraktär.»

Det har dessutom under behandlingen av frågan framkommit, att även inom läkarekretsar i resp. länder finnas olika meningar i denna fråga — vilket fram-

går av vissa uttalanden bland annat vid 1914 års nordiska arbetarförsäkringsmöte i Kristiania. Det synes därför synnerligen önskvärt, att man genom en mera ingående utredning kunde komma fram till vidtagande av sådana anordningar som kunde på ett bättre sätt trygga skadad arbetares möjlighet att få i motionen omnämnd skada behandlad som olycksfall, där de övervägande skälen tala härför.

Reservanten anser alltså, att utskottet, under hänvisning till denna motivering, borde ha föreslagit,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa en allsidig och ingående utredning av den i motionen berörda frågan.

Bilaga A.

1) Försäkringsrådet.

Till Riksdagens andra laguskott.

Genom remiss den 3 februari 1928 har Kungl. Maj:t anbefallt Försäkringsrådet att till utskottet avgiva yttrande över den inom andra kammaren väckta motionen, nr 288, angående visst tillägg till lagen om försäkring för olycksfall i arbete.

I motionen torde åsyftas de åkommor i ryggen, vilka i de olycksfallsanmälningarna åtföljande läkarbetygen i allmänhet pläga angivas under diagnoserna ryggskott, muskelsträckning, muskelbristning eller liknande uttryck.

Till en början torde böra erinras om att diagnoserna muskelsträckning och muskelbristning i förevarande fall i allmänhet icke innebära, att några objektiva tecken på sträckning eller bristning av muskler blivit av läkaren konstaterade eller att eljest andra sjukdomstecken än de vid ryggskott vanligen förekommande blivit vid undersökningen påvisade.

Enligt den medicinska vetenskapen kunna inre sjukdomsorsaker av olika slag giva upphov till åkommor av förevarande art. Ej sällan giva de sig tillkänna utan varje förbindelse med kroppsansträngning eller arbete överhuvud taget.

Beträffande av Försäkringsrådet hittills tillämpad praxis vid bedömande av ersättningsanspråken i skadeärenden av ifrågavarande slag må erinras om att, så snart genom fynden vid läkarundersökningen ansetts bestyrkt, att den försäkrade under sitt arbete drabbats av skada i ryggens vävnader, därmed i regel tillräckligt stöd ansetts föreligga för fallets hänförande under olycksfallsförsäkringslagens ersättningsbestämmelser, även om säkrare utredning icke kunnat vinnas om de närmare omständigheter, under vilka skadan uppkommit. Endast för såvitt av utredningen framgått, att den påvisade skadan haft sin väsentliga orsak i förutvarande sjukliga förändringar, torde ersättning hava vägrats.

Enligt Rådets erfarenhet från handläggningen av förevarande ärenden torde emellertid fynden vid läkarundersökningen ofta icke giva någon mera säker ledning för bedömande av frågan, huruvida de sjukdomssymtom patienten förete äro framkallade av en vid visst tillfälle ådragen skada eller betingade av inre sjukdomsorsaker. Ej sällan måste därför vid prövningen av dessa ärenden huvudvikten läggas vid frågan, huruvida under arbetet något inträffat, som kan rubriceras som olycksfall, och om förloppet därvid varit sådant, att skada bör antagas hava orsakats å den kroppsdel, till vilken de sjukliga symtomen äro lokaliserade.

Rådet har beträffande de fall, där sålunda genom läkarundersökningen icke kunnat klarläggas, huruvida åkomsten har karaktären av olycksfallsskada eller ej, i allmänhet ansett åkomsten böra betraktas som orsakad av olycksfall, så snart utredningen givit erforderligt stöd för antagandet, att ryggmuskulaturen vid det uppgiva olyckstillfället varit föremål för yttre våldsam påverkan eller ock på annat sätt utsatts för särskild, häftig påfrestning, överstigande vad arbetaren i sitt yrkesarbete dagligen kunnat väntas vara utsatt för.

Tydligt torde vara, att i den mån genom utredningen även andra orsaker till åkomsten än det uppgivna olycksfallet gjorts sannolika, kravet på bevisning om olycksfallets betydelse för åkommans uppkomst måst skärpas liksom i den mån de medicinska fynden talat för olycksfallsskada, mindre starka krav på bevisningen i fråga om olycksfallsmomentet och dess betydelse ansetts behövlige.

Enligt Rådets mening torde från socialförsäkringens synpunkt en rationell lösning av frågan om ersättning vid arbetsoförmåga, orsakad av s. k. muskelsträckning i ryggen och därmed likartade åkommor, stå att vinna endast i samband med införande av allmän obligatorisk sjukförsäkring. Till denna gren av socialförsäkringen torde nämligen böra hänföras de åkommor av förevarande art, vilka icke äro orsakade av olycksfall utan betingade av inre sjukdomsorsaker av olika slag.

På grund av vad sålunda anförts anser sig Försäkringsrådet böra avstyrka bifall till motionärernas framställning.

Utlåtande i ämnet av professorn John Berg samt ett yttrande från de ömsesidiga socialförsäkringsbolagens förening bifogas.

I detta ärendes behandling hava Försäkringsrådets samtliga ledamöter deltagit. Stockholm den 24 februari 1928.

På Försäkringsrådets vägnar:

O. F. ENBOM.

Valdemar Aae.

2) Till Kungl. Försäkringsrådet.

För att inalles kunna diskutera den fråga, som motionen gäller, synes mig först och främst nödigt att klargöra ett sakförhållande, som av många tydligen icke beaktats. I vårt språkbruk förbises ofta skillnaden mellan begreppen »olycksfall» och »olycksfallsskada». Olycksfallslagen gäller endast de »skador», vilka uppstå till följd av »olycksfall i arbetet». »Olycksfall» betecknar sålunda enligt lagen uteslutande orsaksmomentet till de kroppsskador, vilka försäkringen gäller. Oupphörligt förblandas begreppen »olycksfall» och »olycksfallsskada», ja man går ibland än längre i det man sätter olycksfall liktydigt även med skada, som alls icke förorsakats av olycksfall, än mindre av sådant i arbetet.

Första akten vid varje bedömande av en anmäld skada måste, enligt lagens föreskrift, bestå i prövning huruvida skadan uppstått i följd av ett *olycksfall i arbetet*. Är detta icke förhållandet är skadan icke en olycksfallsskada i *lagens mening* och får ej ersättas enligt lagen.

Nu är det, som motionären alldeles riktigt anmärker, i allmänhet lätt att avgöra om ett olycksfall förelegat såsom orsak till en angiven skada, och detta oaktat lagen icke giver någon bestämd definition för vad den menar med »olycksfall». Detta begrepps väsentliga innebörd är ganska klart för det sunda förnuftet — det innebär ett oberäknat, vanligen plötsligt och utifrån tillkommande våldsmoment, som inverkar än i och för sig, än i samband med arbetet till framkallande av en kroppsskada. Att lagen ej strängt fixerat begreppet har, just i fråga om de skador, det här gäller, visat sig vara till stor fördel för de försäkrade, — såsom vi skola se.

Jag kommer därefter in på de kroppsskador, vilka väckt motionärens särskilda intresse från olycksfallsförsäkringssynpunkt. Självt betecknar han dem endast med namnet »muskelsträckningar», och begränsar dessutom sitt inlägg lokalt till »muskelsträckningar i ryggen» och detta av ej angivna grunder.

För att i någon mån klargöra varom det här handlar, har jag ansett en kort biologisk belysning av ämnet nödvändig.

Kasta vi en blick på ett människoskelett, måste vi frapperas av den likhet med getingen, som det visar i den smala förbindelse, som det företer mellan bröstorg och bäcken. Den består blott i ryggradens länddel, med dess ledgångar, ligament och muskler. Betänka vi att människan framför getingen äger det s. k. företrädet att sakna vingar och blott ha två ben och därför i stället fått den upprätta hållningen, så torde det kunna anas, vilka stora och mångsidiga krav, som ställas på denna del av vår ryggrad, och detta från så motsatta synpunkter som styrka, uthållighet, rörelseförmåga med anpassning till olika kroppsställningar och kroppsbelastningar. Den kroppsvävnad, som under den långa del av dygnet, varunder vi *alla*, sittande, stående eller gående, hålla vår ryggrad och i synnerhet dess länddel i arbete, först sviker sin uppgift, är *muskeln med sina nerver*. Slappas den kontraktilla muskeln förmåga att motverka överansträngning av ligamenten och ledgångarna, då inträder *uttröttningskänslan*, såsom en säkerhetsventil mot en abnorm nötning av systemets fastare vävnader, bindväv, brosk och ben. Vi veta hur denna trötthetskänsla vid

stegring övergår i verklig smärta, eller tvingar oss att antaga en förändrad kroppsställning, eller att låta »hjälpuskler» deltaga i ett arbete, vartill de eljest ej behövas.

Ju mer ensidigt och ihållande ett yrke eller en sysselsättning tar i anspråk vissa muskelgrupper eller enskild muskel, dess lättare inträder däri ett kroniskt uttrötningstillstånd och bristande funktionsförmåga, en s. k. »insufficiens», som ger sig tillkänna genom abnorma och smärtsamma kontraktionsformer, vilka vi kalla *krampartade*. Dessa inträda ofta hastigt, »som ett skott», vid en liten obehövad ändring av den ställning vi intagit, om därvid den insufficianta muskeln råkar komma till användning. Det hela kan då avlöpa med en hastigt övergående smärtförmimmelse, som språkbruket vanligen betecknar som »rheumatisk», eller ock efterföljes smärtan av en mer ihållande funktionsrubbing med smärta vid viss rörelse, därav framkallad stel hållning och olika grad av minskning i arbetsförmågan. Detta »sjukdomstillstånd» inom ländryggraden kalla vi på folkspråket ofta »ryggskott» eller »muskelförsträckning i ryggen». Läkaren betecknar det än på samma sätt, än som »lumbago» eller »lumbago traumatica». Det främmande ordet betyder dock ingenting annat än håll eller smärta i ryggen och giver oss sålunda icke en föreställning om den föreliggande skadans natur och verkliga vävnadsförändringar. Som många av egen erfarenhet känna, inträder en dylik »ryggmuskelsträckning» i otaliga fall utan att ett spår av »olycksfall i lagens mening» därtill bidragit. Dess symtom kunna uppstå mitt under ett ostört, vant arbete, eller under en obekväms kroppsställning eller mitt i natten vid en lägeförändring. Detta visar ju tydligt på, att den inre orsaken funnits färdig i en organisk och funktionell försvagning inom kroppsdelens hela rörelsesystem, eller i enskild muskel, varom den skadade förut ej behöver haft en aning och om vars natur läkaren ofta ej har någon möjlighet att döma, då han är hänvisad till den okände patientens subjektiva besvär. Namnet »muskelsträckning» för dessa fall är sålunda alls icke grundat på någon faktisk kunskap om att en muskel verkligen blivit skadad. Tvärtom är det vida sannolikare, att en nervgrens ändapparat inom muskeln är den allarmapparat, som först träffas, alldeles som vid en enkel muskeluttrötning.

Innan jag övergår till olycksfallets roll för uppkomsten av dessa s. k. muskelsträckningar måste frågan om vissa *sjukdomars* betydelse i samma avseende beröras. — Litet var har någon kännedom om, att den som en gång haft en sådan muskelsträckning, lätt återfår den. Detta förhållande ligger, enligt mångens mening, till grund för att dessa skador gärna betraktas som »något rheumatiskt», men i motionen uttalas därvid helt kategoriskt den satsen, att »om detta skall kunna ske med någon smula rätt, så är det först efter sedan ett verkligt olycksfall inträffat och förorsakat muskulaturens svaghet». — »Rheumatismen» borde alltså, enligt motionen, betraktas som följsjukdom av ett tidigare olycksfall och således ersättas, då såsom i motionen »muskelsträckning» likställes med »olycksfall». Mot detta påstående tillåter jag mig att helt kort angiva några förhållanden, som äro grundade på elementärt medicinskt vetande och nödvändiga att känna till för att kunna skapa sig en inblick i den sak, som motionen gäller.

I. En *frisk* muskel, som i följd av ett olycksfall råkat ut för en skada, — som vi enligt vanligt språkbruk kunna kalla »muskelsträckning», bättre dock »muskelbristning» eller »muskelkontusion», och där skadans verkliga anatomiska följd är väl känd såsom en avslitning eller krossning av fler eller färre muskeltrådar inom en muskel, — läkes med obetydligt ärr och ger alldeles icke i regeln någon källa till återfall av »rheumatiska besvär». Sådan benägenhet

beror alltså, där »olycksfall» vållat skadan, icke på olycksfallets inverkan, utan därpå, att olycksfallet träffat en muskel, som förut icke var frisk. — Det återupptagna arbetet ökar då också den försvagade muskelns disposition för nya »försträckningar» även utan hjälp av nya olycksfall.

II. Många olikartade sjukdomar framkalla en *försvagning i våra muskler*, mest märkbar i dem, som vi oftast bruka i vårt arbete. Dit hör ej blott långvariga tärande sjukdomar, utan också alla infektionssjukdomar, även av så lindrig natur, att vi bruka beteckna dem som »förkylningar», »halsont», »rheumatiska smärtor» m. m. Detta beror på infektionsämnenas skadliga inverkan på de ömtåliga muskel- och nervelementens näring och funktion, en inverkan, som ofta kvarstår långt efter att sjukdomen i övrigt är förbi. — I denna »förgiftning» ligger ytterligt ofta den egentliga orsaken till »muskelförsträckning», då t. ex. arbetet upptages för tidigt. Det s. k. »ryggskottet» är därpå ett av de vanligaste exemplen. Det träffar, som bekant, lika väl den ensidigt ansträngda kraftiga ryggmuskulaturen hos en grovarbetare som den svaga krokiga ryggen på en nedhukad fabriksarbetare.

III. Den viktigaste predispositionen för »muskelsträckning» ligger i själva *det ensidigt ansträngande kroppsarbetet* eller i *den ihållande kroppsställning*, vartill arbeten av många olika slag tvinga oss. — Förunderligt svåra anatomiska förändringar, ej blott i mjukdelar, utan i ledgångar och skelettdelar kunna under årens lopp framkallas av de nämnda orsakerna, och de visa sig framför allt just på vår ryggrad. Än märkvärdigare är, att dessa svåra formförändringar ofta under årtal kunna fortgå, utan att vålla märkbar minskning i arbetsförmågan, och utan att patienten har några svårare obehag från sin rygg än litet stelhet och »rheumatiska känningar» då och då. Jag avser här den *kroniska kotsjukdom*, som Röntgenfotograferingen i vår tid lärt oss att upptäcka redan i tidigt stadium. Läkaren kallar denna smygande skelettsjukdom, då den angriper ryggraden, »*spondylitis deformans*». Utmärkande för densamma är att ett yttre våld, ofta så obetydligt att det för den friska intet skulle betytt, kan med ens förändra dess förut »latenta» förlopp till ett smärtsamt och arbetsförmågan allt mer undergrävande kroppsleidande. Denna sjukdom utgör för många åldrande kroppsarbetare den inre och väsentliga orsaken till benägenhet för »muskelsträckningar», vilka för var gång de uppträda av arbetaren tillskrivas antingen en förlyftning, överansträngning i arbetet eller ett »olycksfall» av det mest tvivelaktiga slag. — För varje fall kan den behandlande läkaren, som oftast ej har en aning om den bakom det hela lurande kotsjukdomen, med fog kalla »muskelsträckningen» eller »ryggskottet» »*traumatiskt*», till skillnad från »*infektiöst*».

Efter denna inledande orientering kommer jag till *olycksfallets betydelse för den s. k. »muskelsträckningen*». Jag låter blott några exempel ur verkligheten belysa ämnet.

I. Ju mer otvetydigt ett *olycksfall i lagens mening* föreligger som orsak för den skada, som läkaren, — åtminstone i sitt första intyg — kallar »muskelsträckning», dess säkrare visar fallets vidare förlopp och utredning, att också »skadan» bär kännetecken av en *verklig, ofta objektivt påvisbar söndersliting av kroppsvävnad*. Den fullkomligt ovetenskapliga diagnosen: »muskelsträckning» eller »muskelbristning» blir då ofta, förr eller senare, utbytt mot andra, anatomiskt mera upplysande: t. ex. ruptura m., kontusion, vrickning (distorsion) eller, med Röntgens tillhjälp, *brott å viss kottdel*. Beroendet på ett trauma får då mera stöd. Benämningen »muskelsträckning» var vilseledande. *Ersättning utgår*, även om skadan är obetydlig och snart övergående.

II. I en stor grupp hithörande fall framgår tydligt redan av »anmälan» skildring av olycksfallet, att det tunga *arbete*, varunder det inträffat, varit den väsentliga betingelsen för att den oförutsedda olycksfallsliknande händelsen under arbetet förmått utlösa »skadan». — Arbetaren själv kallar ofta det hela för »förluftning» vid ett visst krafttag i arbetet. — Den undersökande läkaren anger vissa symtom, som inträtt i samma ögonblick, och *objektiva* förändringar, som kvarstå i flera dagar. Läkekonsten lär oss, att även ett obetydligt våld, som träffar *en muskel i stark aktiv spänning*, vare sig som stöt, slag, översträckning eller dylikt, förmår framkalla verkliga bristningar i muskeltrådar lättare, än om det når muskeln i vila.

Lagstiftarens vishet att ej binda begreppet »olycksfall» inom viss trång definition har gjort det möjligt för försäkringsexperten att i det speciella fallet pröva den angivna olycksfallsliknande händelsens sannolika betydelse för skadans uppkomst. Ja, han kan t. o. m. låta ersättning utgå utan att sådan händelse anges, där skadans förlopp visar, att en verklig vävnadsslitning uppstått som följd av en avsiktlig, men för stark kroppsansträngning. — t. ex. vid kastning av ett tungt föremål, varvid en muskel avslites vid dess benfäste, eller om, vid felaktig beräkning av ett tungt föremåls vikt, en skada uppstår med objektiva bristningstecken på grund av ren »överansträngning» vid lyftningen.

III. Ju svårare det är att inpassa det angivna våldet inom ramen för lagens »olycksfall» och ju naknare diagnosen »muskelsträckning» står på objektiva skadetecken, dess hastigare faller från olycksfallsförsäkringsanstalten *vägran av ersättning*. — Om då besvär till kungl. försäkringsrådet framkallar noggrannare utredning, medför denna i ett stort antal av dessa fall stöd för, att arbetarens höga ålder, anlag för ryggsjuka och muskelreumatism, ersättnings hunger, simulation, överdrift av besvär, nervsvaghet eller latent ryggkotsjukdom varit skadans väsentliga orsak, — och det överklagade beslutet fastställles. — I andra återförvisas målet till fortsatt utredning och eventuell ersättning.

De anförda exemplen torde vara tillfyllest att visa, att bakom de skador, vilka f. n. också från läkarens sida ofta betecknas med det etiologiskt och medicinskt fullkomligt intetsägande namnet »muskelsträckning», dölja sig i verkligheten en mängd olikartade kroppsskador, av i regeln snart övergående natur. Dessa skador äro för sin uppkomst ofta fullständigt oberoende av någonting, som enligt lagen kan kallas »*olycksfall i arbete*». Än äro de uttryck av akutisering av latent sjukdoms- och eftersjukdomstillstånd, där ett obetydligt yttre våld *kan* spela in som ett utlösande moment. Än åter kunna de med full rätt betraktas som följder av lindriga olycksfall eller oförutsedda händelser under arbetet. I sistnämnda fall lämnar mycket ofta en grundligare utredning klara besked om den föreliggande skadans läge, anatomiska förändringar och funktionella rubbningar, vilka möjliggöra ändring av den intetsägande benämningen »muskelsträckning» till en *fullt klar läkarediagnos*, som utan tvekan berättigar den skadade till ersättning enligt lagen.

Sedan flera år har den sociala olycksfallsförsäkringen här och i andra länder ägnat ingående studier åt dessa skador och hos oss har man genom erfarenhet från tusentals fall medelst en metodisk och rationell utredning nått fram till ett bedömande av vart enskilt fall, som vi våga påstå står i god överensstämmelse med gällande lags bokstav och anda. — Denna lag omfattar emellertid uteslutande »olycksfallsskador», icke yrkes- och arbetsskador, icke heller sjukdomsskador. Det torde då vara självklart för varje tänkande, att ett fullt rättvist bedömande enligt denna lag *ofta är svårt* i fråga om en hel del

kroppsskador, där ålder, sjukdom, kroppsarbetets art och tillfälligt våld under arbetet i obestämbar grad *samtidigt* spela in som faktorer, och där den ofta obetydliga skadans verkliga väsen ej kan genom läkarens undersökning fastställas.

Här, liksom inför så många frågor inom olycksfallsförsäkringen, måste experten nöja sig med att söka besvara frågan: »Var ligger enligt utredningen i målet *den största sannolikheten?*» Denna begränsning i omdömet beror, som vi sett, ej minst på omöjligheten för läkaren att i många av dessa fall, som han f. ö. under hela sjukdomsförloppet ser kanske 1—2 gånger, skänka en positivt upplysande ledning för skadans bedömande.

På många håll synes man vara fullständigt obekant med de principer, som inom olycksfallsförsäkringsinrättningarna och kungl. försäkringsrådet ligga till grund för bedömandet av de s. k. muskelsträckningsskadorna. I motionen yttras att det icke vore »*lyckligast och för de försäkrade rättvisast att, som hittills skett, låta detta vara en läkarnas tolkningsfråga.*» Frånsett att de s. k. muskelsträckningarna aldrig kunna räknas in under yrkessjukdomar, har ju hela den metodiska utredningsprocedur, som, främst i fråga om besvärsmålen, nu användes i dylika fall, kommit till stånd just därför att *läkarens intyg och tolkning ej gav den bestämmande ledning för dessa falls bedömande, som i fråga om otvetydiga »olycksfallsskador.*

Att närmare ingå på behovet eller värdet av en förändrad lagstiftning med anledning av den enstaka grupp av kroppsskador, varom här är fråga, tillhör ej *läkaren*, då han har att yttra sig som »sakkunnig».

Så mycket anser jag mig dock, på grund av min erfarenhet om den sociala olycksfallsförsäkringen, våga uttala, att »tilllägg» i motionens syfte till nu gällande lag, varigenom »muskelsträckningar» utan vidare skulle anses som följer av »olycksfall i arbete» och sålunda ersättas enligt denna lag, innebure ej blott ett fullständigt underkännande av biologisk sakkunskaps vittnesgillhet i denna fråga, utan därmed vore ock all möjlighet berövad olycksfallsförsäkringen att avvärja anspråk på ersättning vid en mängd andra kroppsskador, vilka helt eller till största delen skulle tillhöra *sjukförsäkringens* område, om sådan finnes. Yrkan på ersättning för *hela* skadan enligt olycksfallslagen framställes i sådana fall ej sällan på grund av att under något skede av sjukdomen ett ofta obetydligt olycksfall i arbetet inträffat. Jag vill blott nämna några exempel på dylika kroppsskador: tuberkulos + olycksfallsskada, — arthrits deformans + d:o, — funktionell nervsjukdom + d:o . . .

Till sist kan jag ej uraktlåta att på grund av 50-årig läkareerfarenhet betona, att ej minst i fråga om dessa s. k. muskelsträckningar ökade möjligheter för den därav träffade arbetaren att vid sjukhus, poliklinik, särskilda fysikaliskt terapeutiska institut eller av skolade gymnaster eller sjuksköterskor inom kommunerna komma i åtnjutande av kostnadsfri rationell fysikalisk behandling skulle medföra snabbare bot, större säkerhet mot recidiv, mindre ekonomiska förluster för den skadade, likasom i längden för samhället, — än alltmer obegränsade sociala försäkringsersättningar för ofta långvarig »arbetsoförmåga» i följd av obetydliga men vanskötta kroppsskador.

Stockholm den 23 februari 1928.

John Berg.

3) *Till Kungl. Försäkringsrådet.*

Uti skrivelse den 13 februari 1928 har kungl. försäkringsrådet anhållit att de ömsesidiga socialförsäkringsbolagens förening måtte till rådet inkomma med yttrande rörande dels motionen nr 288 i andra kammaren angående visst tillägg till lagen om försäkring för olycksfall i arbete och dels motionen nr 206 i första kammaren och motionen nr 119 i andra kammaren angående åvägbringande av utredning och förslag rörande utbyggande av den frivilliga försäkringen enligt nämnda lag.

I anledning härav får föreningens styrelse värdsamt anföra följande.

Beträffande muskelsträckningar i ryggen, som i den av Sundström framlagda motionen nr 288 i andra kammaren föreslagits genom riksdagsbeslut böra hänföras till de traumatiska åkommorna, får föreningen hänvisa till bilagda uttalande av överläkaren hos de ömsesidiga socialförsäkringsbolagens skaderegleringsnämnd, docenten H. Waldenström. Föreningen anser nämligen varje annan ståndpunkt till ersättningsfrågan i hithörande fall än den rent medicinska vara ohållbar. Kungl. försäkringsrådets beslut i ett mångfald dylika ärenden under de senare åren ådagalägga jämväl tydligt, att rådet och dess överläkare hysa en med doktor Waldenström fullt enig uppfattning i frågan. Ersättningsanspråket bör sålunda prövas från fall till fall, underkännas där något olycksfallsmoment icke är för handen, godkännas där den medicinska erfarenheten anser en verklig muskelbristning konstaterbar.

Ett okritiskt godtagande av anmälda ryggmuskelförsträckningar såsom skador orsakade av olycksfall föranleder en kraftig stegring av antalet olycksfallsanmälningar till försäkringsinrättningarna. Bilagda statistiska uppgifter från arbetsgivarnes ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolags samt ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolaget Land och Sjö's verksamhet bära härom tydligt vittne.

Stockholm den 23 februari 1928.

De ömsesidiga socialförsäkringsbolagens förening.

GÖSTA TAMM.

G. Bergström.

4)

I själva ordet ryggskott ligger en del av förklaringen till denna märkvärdiga sjukdom. Plötsligen, ibland efter en vridning av kroppen, ibland efter lyftande av en tung börda kommer en intensiv smärta i ryggen, så häftig att det ofta känns som ryggen gick av. På tyska kallas denna sjukdom »Hexenschuss», vilket än mer poängterar dess karaktär av uppkomst utan någon egentligen påvisbar anledning. Den orsak till ryggskottet, som uppges av den som träffas därav, står alltså ej i något förhållande till smärtans intensitet och oförmåga till arbete. Vare sig den, som träffas av ryggskott, får det efter en enkel böjning framåt eller efter lyftande av en tung börda, kan intensiteten i smärtan bli densamma. Symptomen stå alltså ej som vid olycksfall i något rimligt förhållande till den uppgivna skadan. Vanligen blir också oförmågan till arbete efter ett ryggskott längre än efter en verklig muskelbristning orsakad av ett otvivelaktigt olycksfall.

Den praxis vi nu ha följt vid bedömandet av dessa skador har varit den:

1) Ett verkligt olycksfall måste ha förelegat: såsom fall från en viss höjd, halkning under bärande av en ovanligt tung börda, kraftig motståndsrörelse vid förlorande av fotfäste, vid en bördas överglidande från flera av dem som bära den till endast en o. dyl. för att skadan skall ersättas.

För att det skall räknas som olycksfall fordras dessutom att arbetaren skall genast avbryta sitt arbete.

2) Uppstår ryggskottet under det arbetaren utövar sitt vanliga yrke i ex. lassar lådor, bär säckar, smider o. s. v. betraktas ryggskottet som ej orsakat av olycksfall.

Stockholm den 21 februari 1928.

Henning Waldenström.

5) Utdrag av A. Ö. O:s olycksfallsstatistik.

Ryggmuskelsträckningar (Bristningar).

Skadeår	Ers. enl. beslut av		Icke ers. (Härav enl. K. F:s be- slut)	Summa	Summa an- mälningar rörande årets olycksfall	Antal anm. ryggmuskel- sträckningar pr 1,000 olycksfall
	A. Ö. O.	K. F.				
1918	521	—	11 (—)	532	19,941	27
1920	600	—	5 (—)	605	19,639	31
1923	842	1	10 (5)	853	16,397	52
1925	87	21	308 (86)	416	19,221	22
1927	88	6	246 (58)	340	25,456	13

6) Utdrag av Ömsesidiga Olycksfallsförsäkringsbolaget Land och Sjö's olycksfallsstatistik.

År	Antal an- mälningar under året		Ryggmuskelsträckningar				Andra muskelsträckningar				Summa	
			ersatta av		icke ersatta		ersatta av		icke ersatta		Er- satta	Icke ersatta
			L. & S.	K. F.	L. & S.	K. F.	L. & S.	K. F.	L. & S.	K. F.		
1918	3,477	30	71	—	2	—	33	—	—	—	104	2
1920	3,545	26	57	—	3	—	30	—	1	1	87	5
1923	5,121	65	226	—	5	5	88	—	7	4	314	21
1925	7,727	47	82	3	99	36	66	2	57	15	153	207
1927	9,003	28	29	2	112	24	43	2	34	9	76	179
Summa	28,873		465	5	221	65	260	4	99	29	734	414

Stockholm den 23 februari 1928.

Ömsesidiga Olycksfallsförsäkringsbolaget
Land och Sjö
TRYGGVE LOVÉN.

E. Wiberg.

Bilaga B.

Riksförsäkringsanstalten.

Till Riksdagens andra lagutskott.

Kungl. Maj:t har den 3 februari 1928 anbefallt riksförsäkringsanstalten att avgiva och till riksdagens andra lagutskott senast den 1 mars 1928 överlämna av utskottet begärt yttrande över bland annat en inom riksdagens andra kammarare av herr F. Sundström väckt motion, nr 288, angående visst tillägg till lagen om försäkring för olycksfall i arbete.

I anledning härav får riksförsäkringsanstalten efter samråd med sin överläkare professorn J. Åkerman och sin biträdande läkare professorn P. Haglund anföra följande.

Gällande olycksfallsförsäkringslag lämnar som bekant ej, likasom i allmänhet ej heller utländska lagar, någon definition på begreppet olycksfall i arbete, utan har det överlämnats åt tillämpningen att härutinnan söka uppdraga gränserna.

I fråga om de i den föreliggande motionen avsedda åkommorna, s. k. muskelsträckningar i ryggen, likasom i fråga om muskelsträckningar och muskelbristningar i andra kroppsdelar, har man alltså att enligt eljest i allmänhet antagna grunder i det särskilda fallet söka avgöra, om ett visst inträtt sjukdomstillstånd föranletts av olycksfall eller av annan anledning samt, därest det förorsakats av olycksfall, huruvida olycksfallet inträffat i arbete.

För att ett olycksfall skall anses vara för handen, förutsättes såsom regel, att en plötslig yttre händelse, t. ex. en viss halkning eller förlyftning eller dylikt, verkligen *kan påvisas* hava föregått det inträdda sjukdomstillståndet såsom anledning till detta.

Understundom kan man dock av läkarundersökningen och beskaffenheten av det av läkaren diagnostiserade sjukdomstillståndet sluta sig till, att åkomsten måste vara föranledd av en sådan händelse, som har olycksfallskaraktär, ehuru denna händelse icke behöver vara fullt klar och påvisbar, utan till det yttre ter sig endast såsom ett ganska vanligt led i en viss verksamhet, vari i själva verket ingått ett, låt vara mindre märkbart, plötsligt och oförutsett moment, som medfört den inträffade skadan. Så kan t. ex. under vissa förhållanden ensamt en hastig vridning i en mer ovanlig kroppsställning, en slintning eller dylikt medföra vrickning av leder eller bristningar av senor eller muskler.

I enlighet härmed måste i regel ett genom röntgenundersökning konstaterat ganska obetydligt brott eller annan läsion eller defekt i led eller skelett hos en förut fullt frisk person, sammanställd med de yttre förhållanden, varunder den framträtt, vara att anse såsom tillfredsställande bevis om, att olycksfall (i arbete) är förhanden. Detsamma är förhållandet i fråga om vissa slags sensträckningar samt i fråga om bristningar av muskler, varvid huden färgats av blodutgjutning på grund av skadan, eller bristningen kan på annat sätt säkert konstateras av läkare.

Å andra sidan förekomma fall, där den verkställda läkarundersökningen tydligt ådagalägger, att åkomsten likasom tilläventyrs även de av densamma framträdde symptomen är oberoende av en förment och måhända även påvisad olyckshändelse, och att alltså fråga är om ett sjukdomstillstånd, som ej bör hänföras under olycksfallsförsäkringslagen. Så kan t. ex. vara förhållandet, om genom röntgenundersökning eller på annat sätt ådagalägges, att en ben- eller

leddefekt är av äldre datum än det angivna olyckstillfället, eller om på grund av hälsotillståndet före detsamma eller omständigheterna i övrigt åkomman befinnes vara reumatism, gikt, neuralgi o. s. v. eller kan konstateras vara en följd av så småningom uppkommen överansträngning.

Särskilt i fråga om muskelåkommor finnas emellertid talrika fall, där varken genom läkarundersökningen eller på annat sätt kan klart ådagaläggas, om ett olycksfall i arbete inträffat eller icke. Här måste spørsmålet därom avgöras efter avvägande av de i varje särskilt fall lämnade uppgifterna om *dels* det yttre händelseförloppet vid det tillfälle, då de uppgivna sjukdomssymptomen framträtt, eller närmast därförut, *dels* den närmare karaktären av dessa och eventuella tidigare symptom m. fl. omständigheter, sådana de av läkaren kunnat iakttagas och angivas eller eljest inhämtas.

Erfarenheten visar, att den åkomma i ryggen, som benämnes ryggskott (lumbago) — även om den ofta betecknas och jämväl av läkare diagnostiseras såsom muskelsträckning (lumbago traumatica) — icke behöver vara en sträckning eller bristning i vanlig mening av den art, som eljest i regel uppkommer av olycksfallsliknande orsaker, utan kan denna åkomma vara att ensamt eller därjämte hänföra till så småningom skeende överansträngning i kroppsarbete samt till viss av arbetsförhållandena påverkad eller annan disposition för reumatiska och nevrasteniska inflytelser. Hos kroppsarbetande personer framträda ofta, på grund av upprepade lyftningar och dylikt, så småningom förändringar i ryggradens ledgångar, å kotkropparna m. m. med tendens till med tiden inträdande ryggstelhet (spondylitis deformans). Under utvecklingen av dessa processer, som i sin tur kunna i fortsättningen predisponera till större känslighet för påverkan av vissa även mindre överansträngande rörelser, av temperaturväxlingar m. m., förekomma mer eller mindre plötsligt framträdande smärtor i ländtrakten, vartill motsvarighet ej, eller i mindre mån, finnes i fråga om andra kroppsdelar. För vederbörande läkare möter det särskilda svårigheter att diagnostisera hithörande åkommor och deras orsaker i det särskilda fallet på grund av åtskilliga med ifrågavarande musklers och ledgångars otillgängliga läge m. fl. omständigheter sammanhängande förhållanden.

Inom den sociala olycksfallsförsäkringen måste visserligen dessa sjukdomsformer tilläggas liknande betydelse som i allmänhet tillerkännes sådana sjukdomar, vilka, sedda ensamt för sig, ej äro att hänföra under denna försäkring. Härvid bör emellertid efter riksförsäkringsanstaltens förmenande även skälig beaktas, att ett förut befintligt sjukligt tillstånd kan förvärras genom olycksfall och på grund därav under vissa betingelser medföra rätt till ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagen.

De synpunkter, som riksförsäkringsanstalten sålunda anser huvudsakligen böra vinna beaktande vid handläggningen av hithörande ärenden, torde i stort sett överensstämma med den uppfattning, som kommit till uttryck i våra grannländer Norge och Danmark, något som framgår bland annat av förhandlingarna vid de nordiska arbetarförsäkringsmötena, där på sin tid hithörande spörsmål och deras bedömande enligt olycksfallsförsäkringslagstiftningen varit föremål för ganska ingående behandling.

För erhållande av utlåtande från vederbörande behandlande läkare rörande muskelsträckningar och liknande åkommor — i ryggen och i andra kroppsdelar — begagnar sig anstalten av särskilda tryckta frågeformulär.

Antalet under 1926 och 1927 till riksförsäkringsanstalten och till de ömsesidiga bolag, som driva försäkring enligt olycksfallsförsäkringslagen, såsom olycksfall anmälda muskelsträckningar i ländregionen (lumbago) och i övriga kroppsdelar ävensom antalet av dessa fall, där av *anstalten* och av *bolagen* ersättning enligt lagen *tillerkänts* och ersättning *befunnits icke böra utgå*, framgår av följande sammanställning, varvid *statens arbetare icke medräknats*:

